

Ζαχαρίας Καρατζάς

Ξεφυλλίζοντας το ημερολόγιο ενός σωφρονιστικού υπαλλήλου

Αθήνα, 2008: εκδόσεις Στέφανος Δ. Βασιλόπουλος, σελ.190.

«Το βιβλίο αυτό δεν είναι μόνο το ημερολόγιο ενός αναμορφωτικού και σωφρονιστικού υπαλλήλου, με μια 35ετή βιωματική διαδρομή που διήνυσε στους άβατους και ειδικούς χώρους των Αναμορφωτηρίων, Σωφρονιστηρίων και Φυλακών της χώρας μας και της αλλοδαπής.

Είναι ένα βιβλίο, το οποίο αποτελεί ένα πρωτόγνωρο κοινωνικό, εκπαιδευτικό και παιδαγωγικό έργο, συνδυάζοντας τη θεωρία με την πράξη, το οποίο απουσίαζε μέχρι σήμερα από το ρόστερ των Αναμορφωτικών και Σωφρονιστικών υπηρεσιών της χώρας μας...»

Με αυτά τα λόγια προλογίζει το βιβλίο του παιδαγωγού και κοινωνικού λειτουργού Ζαχαρία Καρατζά, ο ομότιμος καθηγητής ποινικού Δικαίου της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών Γεώργιος Αλέξανδρος Μαγκάκης.

Το βιβλίο δομείται σε οκτώ (8) κεφάλαια και ένα παράρτημα. Στα τρία πρώτα κεφάλαια, ο συγγραφέας αναφέρεται στις εμπειρίες του από την παραμονή του στην Ιταλία, ως υπότροφος της Ιταλικής Κυβέρνησης, για να μελετήσει πρότυπα αναμορφωτικά συστήματα ανηλίκων της γείτονος χώρας, των οποίων τη λειτουργία περιγράφει αναλυτικά. Κατά τον συγγραφέα, τόσο το σύστημα του «ανοικτού αναμορφωτηρίου», όσο και αυτό της «αυτοδιοίκησης» φαίνεται να έχουν ευεργετικά αποτελέσματα στην ψυχοκοινωνική ωρίμανση και προσαρμογή των ανηλίκων. Βασικός παράγοντας της επιτυχούς εφαρμογής αυτών των συστημάτων είναι η επιλογή του κατάλληλου προσωπικού, τόσο από πλευράς τυπικών προσόντων όσο και από πλευράς προσωπικότητας και κινήτρων. Στο παράρτημα καταγράφονται οι θεμελιώδεις αρχές του Συντάγματος που διέπει το αυτοδιοικούμενο μοντέλο.

Στο τέταρτο κεφάλαιο, ο Καρατζάς παραθέτει όλους τους παράγοντες που συνιστούν το προφίλ λειτουργίας ενός σύγχρονου αναμορφωτηρίου. Το πέμπτο κεφάλαιο είναι αφιερωμένο στο Σωφρονιστικό Κατάστημα Ανηλίκων Κορυδαλλού (ΣΚΑΚ). Μέσα από λεπτομερή παρουσίασή του, ο συγγραφέας τονίζει τις διαχρονικές δυσλειτουργίες του και τις αναχρονιστικές στάσεις του προσωπικού, που όλα μαζί δημιουργούν ένα γκρίζο περιβάλλον, ακατάλληλο να καλύψει τις ψυχοκοινωνικές ανάγκες των εφήβων και να επουλώσει τα «τραύματά» τους. Ο Καρατζάς επικρίνει την κατάρνηση των αναμορφωτηρίων Κορυδαλλού και Παπάγου που φιλοξενούσαν παιδιά, κατά κανόνα εγκαταλειμμένα, προερχόμενα από προβληματικές οικογένειες, με ενδεχομένως μικρές παραβάσεις, που σήμερα «φιλοξενούνται στα παγκάκια», με αβέβαιο μέλλον.

Παιδαγωγικές μέθοδοι παρουσιάζονται συνοπτικά στο έκτο κεφάλαιο. Μεταξύ άλλων, περιγράφεται η μέθοδος της «απρόσμενης συμπεριφοράς» του παιδαγωγού προς τον παραβατικό ανήλικο, η οποία επινοήθηκε από τον συγγραφέα, καθώς και το «κοινωνιόγραμμα» ως εργαλείο μέτρησης των διαπροσωπικών σχέσεων, που τελειοποιήθηκε επίσης από τον ίδιο, «ώστε να γίνει πιο αξιόπιστο και αποτελεσματικό».

Οι εμπειρίες του συγγραφέα από την εξέγερση των κρατουμένων ενηλίκων και εφήβων στις φυλακές Κορυδαλλού το 1995 είναι το θέμα του προτελευταίου κεφαλαίου.

Τέλος, το όγδοο κεφάλαιο περιλαμβάνει τα προγράμματα της Λαϊκής Επιμόρφωσης που υλοποιήθηκαν στους χώρους των φυλακών, τις δυσκολίες εφαρμογής τους, καθώς και προτάσεις για τη βελτίωση των σωφρονιστικών υπηρεσιών της χώρας. Επισημαίνεται ότι ο Ζαχαρίας Καρατζάς εισήγαγε το θεσμό της Λαϊκής Επιμόρφωσης στις φυλακές και τα σωφρονιστήρια.

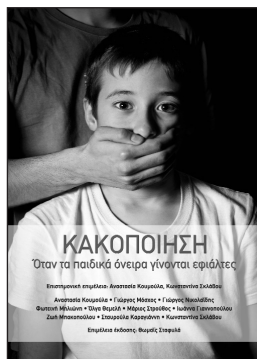
Όλες οι θέσεις του συγγραφέα υποστηρίζονται από πληθώρα βιωματικών περιστατικών. Το βιβλίο εμπλουτίζεται με φωτογραφίες, με ποιήματα κρατουμένων και με στίχους σχετικών τραγουδιών.

Η αφήγηση του Καρατζά διαπνέεται από τον αγώνα του να φέρει έναν αέρα ανανέωσης και σύγχρονης παιδαγωγικής αντίληψης, ενάντια σε κατεστημένες και καταχρηστικές εξουσίες και συμπεριφορές, στις σωφρονιστικές υπηρεσίες όπου εργάστηκε. Η αγάπη του για το εγκαταλειμμένο, παραβατικό παιδί και τον έφηβο, η ευαισθησία του, η προσήλωση στους στόχους του διαπερνούν το οδοιπορικό ενός μακρόχρονου κοινωνικού έργου.

Όπως αναφέρει ο Γ.Α. Μαγκάκης, το βιβλίο αυτό *«αποτελεί πολύτιμη συμβολή στις προσπάθειες για την περαιτέρω βελτίωση των αναμορφωτικών και σωφρονιστικών υπηρεσιών μας»*, και απευθύνεται όχι μόνο στους επαγγελματίες του χώρου και στους ασκούντες πολιτική αλλά και στο ευρύτερο κοινό.

Το *Ξεφυλλίζοντας το ημερολόγιο ενός σωφρονιστικού υπαλλήλου*, του συναδέλφου Ζαχαρία Καρατζά, τιμήθηκε με Έπαινο από την Ακαδημία Αθηνών, το 2010.

Τασούλα Κουσίδου (M.S.W.)

Κουμούλα, Α., Σκλάβου, Κ. (Επιμ.)

Κακοποίηση: Όταν τα παιδικά όνειρα γίνονται εφιάλτες.

Αθήνα, 2013: Τμήμα Ψυχιατρικής Παιδιών και Εφήβων, Σισμανογλείο ΓΝΑ, ISBN: 978-618-80484-0-9
Φωτογραφία εξωφύλλου: Στέφανος Ζαφειρόπουλος

Ο συλλογικός τόμος με τίτλο *Κακοποίηση: Όταν τα παιδικά όνειρα γίνονται εφιάλτες* περιλαμβάνει τις εισηγήσεις

της αντίστοιχης ημερίδας που διοργανώθηκε από το Τμήμα Ψυχιατρικής Παιδιών και Εφήβων του Σισμανογλείου ΓΝΑ (16/12/2011). Βασικός στόχος της ημερίδας ήταν η ανάπτυξη ενός διεπιστημονικού διαλόγου, στα πλαίσια της θεωρητικής ανασκόπησης της σύγχρονης διεθνούς και ελληνικής βιβλιογραφίας και της παρουσίασης ερευνητικών δεδομένων επάνω στο θέμα. Στη βάση αυτή ο τόμος αποτελείται από εννέα επιστημονικά άρθρα που επιδιώκουν να προσεγγίσουν το πρόβλημα της παιδικής κακοποίησης συνολικά, μέσα από την οπτική της παιδοψυχιατρικής, της παιδοψυχολογίας, της νομικής και της κοινωνικής εργασίας.

Συγκεκριμένα, στο πρώτο άρθρο αναπτύσσονται οι ιατρικές και οι ψυχοκοινωνικές διαστάσεις της παιδικής κακοποίησης, με έμφαση στις επιπτώσεις της σεξουαλικής βίας στην ψυχική υγεία των παιδιών, καθώς και στην αντιμετώπιση αυτών στην κλινική πράξη. Στη συνέχεια το θέμα προσεγγίζεται μέσα από την περιγραφή του ρόλου, των δράσεων και κυρίως των προτάσεων του Συνηγόρου του Παιδιού, που αποτελεί το θεσμοθετημένο φορέα της Πολιτείας για την προστασία των παιδιών, κακοποιημένων και μη, στη χώρα μας. Στο τρίτο άρθρο αναλύονται το θεωρητικό πλαίσιο της άσκησης βίας στους ανηλίκους, οι εννοιολογικοί ορισμοί, καθώς και η διαχρονική πορεία διαμόρφωσής τους για να ολοκληρωθεί με τα θέματα διεπιστημονικότητας, τα σύγχρονα επιδημιολογικά και εμπειρικά δεδομένα και την προτυποποίηση παρεμβάσεων στη θεραπευτική προσέγγιση. Στο τέταρτο άρθρο, μέσα από ερευνητικά στοιχεία, περιγράφεται το σύστημα – πλαίσιο συνεργασίας των επαγγελματιών υγείας με τους εκπροσώπους του συστήματος απονομής δικαιοσύνης, ώστε να εφαρμοστεί η νομοθεσία και να προστατευθούν τα δικαιώματα των θυμάτων κακοποίησης. Σε συνέχεια της νομικής προσέγγισης, στο πέμπτο άρθρο, διερευνάται ο ρόλος του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης, ως μέσο πρόληψης και παρέμβασης, τόσο στην ανίχνευση των περιστατικών, όσο και στη συνέχεια στη διαδικασία εξέτασης των παιδιών θυμάτων, με στόχο την αποτροπή της πολλαπλής και επαναλαμβανόμενης θυματοποίησης.

Στο έκτο άρθρο οι συγγραφείς αναπτύσσουν τη μεθοδολογία της διαγνωστικής διαδικασίας της σεξουαλικής κακοποίησης σε παιδιά θύματα, με αναφορά κυρίως στη μεθοδολογία των συνεντεύξεων και τα διαγνωστικά εργαλεία (ανατομικές κού-

κλες, διαγράμματα, ζωγραφική, μαριονέτες κ.α.) που μπορούν οι επαγγελματίες να χρησιμοποιήσουν. Στο έβδομο και το όγδοο άρθρο, το θέμα της κακοποίησης προσεγγίζεται μέσα από το χειρισμό περιστατικών. Αρχικά με την ανάπτυξη προβλημάτων και ηθικών θεμάτων τόσο για την ίδια τη θεραπευτική παρέμβαση και τη σχέση θεραπευτή - θεραπευόμενου στην επεξεργασία του τραυματικού γεγονότος και στην αναβίωση αυτού, όσο και στην αντιμετώπιση και το χειρισμό περιστατικών – παιδιών και των ίδιων των γονέων – που καταφθάνουν στα εξωτερικά ιατρεία Παιδιατρικών Νοσοκομείων, ως έκτακτα. Στο ένατο και τελευταίο άρθρο παραθέτονται πρόσφατα ερευνητικά δεδομένα για το θέμα από τη διεθνή βιβλιογραφία καθώς και τα πρώτα αποτελέσματα της έρευνας – καταγραφής περιστατικών που πραγματοποιείται στο Τμήμα Ψυχιατρικής Παιδιών και Εφήβων του Σισμανογλείου ΓΝΑ (2009 και συνεχίζεται), το οποίο από το 2009 δέχεται και υποστηρίζει ανάλογα περιστατικά, μεταξύ άλλων.

Ο εν λόγω τόμος εκδόθηκε στα πλαίσια της Πράξης «Λειτουργία του Ψυχιατρικού Τμήματος Παιδιών και Εφήβων στο Γ.Ν. Σισμανόγλειο», του Ε.Π. «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού 2007 – 2013» και διανέμεται δωρεάν από το ίδιο το Τμήμα. Πιστεύουμε και ελπίζουμε ότι το περιεχόμενό του θα φανεί χρήσιμο στους ειδικούς της ψυχικής υγείας, και όχι μόνο, που ασχολούνται με το θέμα, σε ιατρούς, ψυχολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς, νοσηλευτές, επισκέπτες υγείας, παιδαγωγούς κ.α., ως βοήθημα στο δύσκολο έργο τους.

Οι επιμελήτριες